

nagy könyvem jelent meg magyarul, Közép-Európa majdnem minden nyelvére fordítják egy-két könyvemet. Ez évben németül két munkám jelenik meg. Ez évben be akarok törni Nyugat-Európa irodalmába, mert irodalmi ambícióim túlnőnek a magyar határon és az egész világirodalomra szólnak. Úgy érzem, erre a tehetségem feljogosít."

155. KÁROLYI MIHÁLY ÜZENETE RÁKOSI MÁTYÁSNAK, RÉVAI JÓZSEFNEK ÉS MOLNÁR ERIKNEK

(Genf, 1948. május)

Károlyi Mihály személyes üzenetei

Rákosi, Révai és Molnár elvtársak részére

Károlyi Rákosi elvtárs levele alapján a legnagyobb bizalommal fogadott¹ és többször, többórás beszélgetés alkalmával elmondotta véleményét bel- és külpolitikai kérdésekről és üzenetek átadására kért az említett elvtársak részére. Hangsúlyozta, hogy a magyar kormány politikájával teljes egészében egyetért és a Szociáldemokrata Párt „likvidálásának” kérdéseiről érdeklődött. Hangsúlyozta, hogy a maga részéről igen rossz véleményrel van a magyarországi szociáldemokrata pártról és különösen egyes vezetőiről, és politikai célkitűzéseiben velünk azonosítja magát. Figyelmeztetett azonban arra, hogy két személy likvidálása, Kéthlyé és Faragó László Angliában nagy visszatetszést szült. Amikor ennek politikai hátterét igyekeztem megvilágítani, ezt megnyugvással tudomásul vette. Ezek után közölte velem azt, hogy úgy hallotta, olyan szándékok vannak, miszerint őt londoni követté nevezik ki. Hangsúlyozta, hogy a maga részéről bármely keleti országban is szívesen elfogadja a követi állást, és oda megy, ahová a magyar állam és Rákosi elvtárs őt kiküldeni akarja; véleménye azonban az, hogy a nyugati országok közül Anglia az, amely bizonyos mértékig, ha igen vékony szálakkal is, de bizonyos baráti kapcsolatokat hajlandó Magyarországgal fenntartani, éppen annak következtében, mert a Marshall-terv még az angol kormányban sem találkozik egyhangú lelkesedéssel. Mivel pedig Franciaországban, amely teljes egészében amerikai csatlósállamnak tekinthető, külpolitikai szálak szövögetésére nemigen lát lehetőséget, hajlik afelé, hogy Londonban több eredményt tudna elérni.² Hangsúlyozta azonban, hogy Párizsban is megfelelő helyettesről kellene gondoskodni. Véleménye szerint Oltványi erre nem alkalmas, sőt valószínűleg svájci posztjára sem, mert, mint ő mondja, Oltványi - meggyőződése szerint - jelenleg a svájciakkal olyan viszonyt iparkodik teremteni, hogy esetleges disszidálása esetén Svájcban tartózkodhassék, márpedig, mint mondotta, annak, hogy valaki az ország érdekeit megfelelően tudja képviselni valamely országban, az első feltétele, hogy ne legyen és ne akarjon lekötöztetett lenni annak az országnak, amelyben követtként akkreditálva van. Ő a maga részéről Oltványiban nem bízik meg, és azt hiszi, helyes lenne próbára tenni és visszarendelni, és csak azután, ha a próbát kiállotta, jelenlegi állomáshelyén vagy máshol felhasználni.³ Egyébként Oltványit jó megjelenésű és nyelveket jól beszélő embernek jelezte, amit magam is megállapítottam, ez önmagában azonban még nem tekinthető elegendőnek. Nekem Oltványiról az volt az impresszióm, hogy gyáva polgárember. Károlyi hangoztatta még azt, hogy véleménye szerint Hollandiába és Belgiumba nem kellene külön követet kinevezni, hanem a londoni követ egyben a hollandi, a párizsi követ egyben belgiumi ügyeket is elláthatna úgy, hogy 1-2 havonként néhány napra odautazna, megfelelő követségi személyzet mellett. Hangsúlyozta még azt, hogy a maga részéről nem látja értelmét annak, hogy mindenáron polgárokat vagy szociáldemokratákat akarunk követtékként kiküldeni. Ahogy ő mondotta, azokat a szociáldemokratákat, akik nekünk megfelelnek, ezekben a nyugati országokban egyszerűen

árulóknak tekintik, és sokkal jobb tehetséges és megbízható kommunistákat kiküldeni, mert ezeket szívesebben fogadják. Egyébként is – mint mondotta – mindenáron az utánpótlásról gondoskodni kell, és nemigen hiszi, hogy pártonkívüliben olyan megbízható és súllyal rendelkező személyeket találunk, akik minden körülmények között az ország jelenlegi érdekeit képviselik.

Végül beszélt még Vámbéry Ruzsitemről és közölte, hogy nevezethez néhány hónappal ezelőtt levelet intézett, amelyben elmondotta azt, hogy úgy hallotta, hogy az amerikaiak felé két évvel ezelőtt benyújtott állampolgársági kérelmét nem vonták vissza, amit a követi állással összeegyeztethetetlennek talál, és erre vonatkozólag felvilágosítást kért, valamint kritika tárgyává tette egyéb, füléhez jutott magatartását is, amely követhet nem méltó. Mint mondotta – erre a levélre Vámbérytől még csak választ sem kapott, és így alapos a gyanúja, hogy Vámbéryval sem szabad számolnunk, és erre az esetre is szól az, amit mondott, hogy inkább megbízható kommunistákat, mint az illető országban polgárjogot nyerni akaró pártonkívülieket küldjünk ki követeknek. Azt hiszem, ez a közlésem a Vámbéry ügyével kapcsolatban az újságokban megjelent cikkekből láthatóan már tárgytalanná vált.

A későbbiek során még tíz napot töltöttem Zürichben, ahol pénzügyi tárgyalásokat folytattam, amelyekről külön az Állampolitikai Osztálynak¹ teszek jelentést.

MOL XIX-J-1-u 39. doboz. Molnár Erik iratai (eredeti)

¹ Rákosi ajánlólevelét nem ismerjük. Sulyok Béla kommunista politikus – akkor a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank vezérigazgatója, később a Nemzeti Bank elnöke. a pénzügyminiszter helyettese – az ECE 1948. május elején Genfben tartott konferenciájának egyik magyar delegátusa volt. A magyar delegációt – a Minisztertanács 1948. április 23-i határozata alapján – Károlyi vezette, s látva, hogy Sulyok Rákosi bizalmasa. őt bízta meg üzenetei átadásával. A dokumentumot, noha formailag nem levél, egyrészt azért közöljük, mert mint üzenet tartalmilag azonos célú a levéllel, másrészt, mert jelentésénél világosabban fejezi ki átmeneti politikai fordulatát (még ha lehetnek is túlzások Sulyok fogalmazásában): Károlyi 1948 tavaszától késő őszig állt a legközelebb a KP politikájához, szinte fenntartások nélkül.

Sulyok az üzenetet május 23-án kelt kísérőlevéllel küldte el Molnárnak és nyilván a másik két címzettnak is. Levélben azt írja a memorandumból: „tekintettel arra, hogy abban olyan személyes üzenetek is vannak, amelyekkel kapcsolatban Károlyi kifejezetten a lelkekre kötötte, hogy csak az ott megjelölt három személynek hozzam tudomására, a Minisztériumhoz, illetve Heltaihoz külön beszámolórt nem küldtem.”

² Sem Károlyi jelentéseiből, sem az ismert tényekből nem az tűnik ki, hogy Franciaország közelebb állt volna az USA-hoz, mint Anglia vagy hogy Angliát jobban érdekelték volna a kapcsolatok Magyarországgal. Csak arról lehet szó, hogy Károlyi és felesége is szívesebben élt volna Londonban.

³ Oltványit 1948 augusztusában valóban visszahívták, hazatért és haláláig itthon élt, 1953-ban történt nyugdíjazásáig a Szépművészeti Múzeum főigazgatója volt.

⁴ Ez az osztály Gerő Ernő vezetésével 1945 decemberétől az egyesülésig működött az MKP központjában, feladata a vezető állami pozíciókban működő párttagok irányítása volt (kivéve a külpolitikát, az agrárpolitikát és a fegyveres erőket), több bizottság segítségével.

156. KÁROLYI MIHÁLY A MAGYAR NEMZETI BANK IGAZGATÓSÁGÁHOZ

(Párizs, 1948. (?) május)

Dr. Révai András, aki londoni emigrációim ideje alatt a Londoni Magyar Tanácsban egyik legfontosabb munkatársam volt, megkért arra, hogy néhány hagyatéki tárgy kivételének ügyében, amelyek tulajdonát képezik, pártfogoljam. Ezek a tárgyak anyai örökségéből maradtak meg, és nem képviselnek túlságosan nagy értéket. Inkább arról van szó, hogy Révai Andrást bizonyos szentimentális kötéllekek fűzik ezekhez az emléktárgyakhoz.